

Sak 105/2021

Saksfremlegg til styret i Sykehusinnkjøp HF

Operasjonalisering av miljøpolicy og incentiver i anskaffelser

Møtedato:	26. oktober 2021	
Tidligere behandlet i styret/saksnr.	30/2021	
Type sak (orienteringssak, diskusjonssak, beslutningssak, temasak)	Beslutning	

Styret inviteres til å treffe følgende vedtak:

1. Styret ser det som viktig at Sykehusinnkjøp HF er ledende i arbeidet med miljø- og klimavennlige anskaffelser og jobber med å redusere de indirekte utslippene fra varer og tjenester og aktivt faser ut helse- og miljøskadelige stoffer fra produkter og tjenester.
2. Styret ber administrerende direktør om å sikre at Sykehusinnkjøp HF i samarbeid med medisinsk faglig personell bruker avtaleperioden til å erstatte avtaleprodukter som inneholder stoffer på Sykehusinnkjøps restriksjonsliste med tilsvarende produkter i avtaleleverandørens portefølje som møter funksjonskravene.
3. Styret ber administrerende direktør sikre at Sykehusinnkjøp HF i samarbeid med medisinsk faglig personell bruker avtaleperioden til å samarbeide med avtaleleverandør om produktutvikling i de tilfeller det ikke finnes produkter uten stoffer på Sykehusinnkjøps restriksjonsliste.
4. Styret ber administrerende direktør sikre at helseforetakene i forkant av anskaffelsen får forelagt estimerte merkostnader i de tilfeller det er snakk om produktutvikling/innovative produkter.

Vadsø, 19. oktober 2021

Bente Hayes
Administrerende direktør

1. Hva saken gjelder

Sykehusinnkjøp har en miljøpolicy for anskaffelser, med tilhørende restriksjonsliste for helse- og miljøskadelige stoffer vedtatt i styret 17. mars 2021 (sak 30/2021). Som en konsekvens av iverksettelse av denne policyen, legges det fram en sak i styret om å ta i bruk innovasjon i avtaleperioden for å fase ut helse- og miljøskadelige stoffer i medisinske produkter.

Utfasing vil kunne oppnås i hovedsak gjennom en aktiv avtaleforvaltning og økt utprøving enten i avtaleperioden eller i forarbeidet til anskaffelser, for å sikre aksept hos medisinskfaglig personell for bytte til alternative materialer og/eller kjemikalier i medisinske produkter der funksjonskravene er ivaretatt. Det finnes helse- og miljøvennlige alternativer på de fleste produktområder.

For produkter hvor det ikke finnes alternativer på markedet uten stoffer på restriksjonslisten, særlig PVC-frie produkter, anbefales det å ta i bruk insentiv for produktutvikling i avtaleperioden. Dette gjelder kun et fåtalls produkter.

Indirekte utslipp fra vare- og tjenesteanskaffelser i Sykehusinnkjøp utgjør over 80 % av de totale klimautslippene til spesialisthelsetjenesten i Norge. Sykehusinnkjøp skal stille strenge kjemikaliekrav for å ivareta ansatte og pasienter, og bidra til det nasjonale målet om stans av bruk og utslipp av kjemikalier på prioritetslista. Dette er i tråd med gjeldende miljøpolicy.

2. Bakgrunn om innsats for å begrense forurensing og utslipp

Sykehusinnkjøps restriksjonsliste dekker de relevante helseskadelige stoffene og miljøgiftene som er tatt inn på den nasjonale prioritetslisten (som bygger videre på det europeiske kjemikalier regelverket), med et tilhørende nasjonalt miljømål om at bruk og utslipp av stoffene skal stanses (ref. sak 30/2021).

Helsebekymring

Det er særlig bytte fra PVC til PVC-frie produkter som vil bidra til utfasing av helseskadelige stoffer. PVC trenger tilsetningsstoffer for å bli myk, noe andre plasttyper ikke trenger. Tilsetningsstoffene er ikke kjemisk bundet og lekker ut til omgivelsene, inkludert pasienten, gjennom levetiden til produktet. Tilsetningsstoffene er hormonforstyrrende, som kan påvirke normale utviklingsprosesser som er hormonregulerte, og dermed disponere for sykdom senere i livet.

Miljøbekymring

Det er stadig miljøbekymring rundt produksjon og avhending av PVC på grunn av klororganiske forbindelser som krever at anlegget kan håndtere røykgasser og utslipp av tungmetaller, for å unngå utslipp av potente klimagasser. Det pågår en markedsdreining i PVC-produksjon fra Nord-Amerika/Europa til Asia, særlig Kina, med lavere miljøstandard på fabrikker.

En rekke nordiske og sentral-europeiske sykehus samt deler av det amerikanske helseforsikringsmarkedet, har vedtatt utfasing av PVC til mindre skadelige alternativer. EU-kommisjonen jobber med en større utredning om utfasing av PVC som del av leveransen på EUs kjemikaliestrategi og EUs nullutslippsvisjon.

3. Handlingsalternativ

For å nå målene i miljøpolicy og de foreslåtte målene i felles klima- og miljømål i spesialisthelsetjenesten, anbefaler Sykehusinnkjøp å ta i bruk mulighetsrommet i avtaleperioden til å:

1) Hvor mulig, bytte ut produkter med stoffer på Sykehusinnkjøps restriksjonsliste til tryggere alternativer i avtaleleverandørens eksisterende portefølje, gjennom endringsavtaler.

Som hovedregel kan man si at i dag finnes det PVC frie-alternativer innenfor nær sagt alle områder innen medisinske forbruksvarer (MFV). Det som fortsatt kan variere noe er konkurransesituasjonen på de ulike produktene (få/en tilbyder), og hvordan de kvalitativt sett blir vurdert/godkjent av fagmiljøene.

PVC-frie produkter er i større grad tatt i bruk på svenske sykehus, noe svenske innkjøpsmiljøer tilskriver god kompetanse på miljømedisin hos fagpersoner som deltar i anskaffelser.

Gitt miljøpolicy er tydelig på at disse materialene og stoffene skal fases ut, i tråd med det nasjonale miljømålet og substitusjonsplikten, vil det være kostnader som bør aksepteres i en periode – siden det vil være prisdrivende om vi retter konkurransen mot en leverandør – og så vil markedet tilpasse seg våre krav fremover og konkurransen reetableres når flere følger etter.

Det viktigste er at kvaliteten er akseptabel og fag ikke er negative til PVC-frie produkter så lenge de er gode nok til sitt formål. Kategorisjef og leder for produktrådene for MFV i Helse Sør-Øst melder at fag er veldig positive til det, men de står overfor et «umulig» valg om de må velge mellom et produkt som både er dyrere og dårligere så lenge man sammenligner PVC mot PVC-fritt. Derfor må PVC som vekting (evalueringskriterier) unngås, men stilles som obligatorisk krav der hvor det finnes gode nok produkter.

Markedsdialog i forkant av anskaffelser må avdekke dette og den større kartleggingen av innholdsstoffer i gjeldende avtaleprodukter (i kategoriene MFV, KIR, LAB og MTU) som gjøres av Sykehusinnkjøp, hvis resultater kommer inn i september og oktober, vil hjelpe med analysen.

I avtaleperioden, vil erstatninger gjøres etter utprøving og aksept for at funksjonskravene er møtt, med mindre produktråd og/eller prosjektets anskaffelsesgruppe mener erfaringer fra sammenlignbare sykehus er tilstrekkelige og en erstatning kan skje uten utprøving.

2) Hvor det ikke finnes alternativer på markedet uten stoffer på Sykehusinnkjøps restriksjonsliste, legge det inn et insentiv til å utvikle helse- og miljøvennlige alternativer i avtaleperioden.

Dette vil gjelde et fåtalls produkter hvor det i dag ikke finnes alternativer på markedet eller alternativene ikke aksepteres som funksjonelle alternativer av fagmiljøene.

Det bør utvikles en prosess hvor styringsgruppen for de aktuelle anskaffelsene i forkant av utlysning blir forelagt et business case som synligjør estimert prisøkning ved innføring av tiltak for produktutvikling i avtaleperioden.

Eksempel på innføring insentiv

En markedsanalyse gjennomført for den nylig utlyste anskaffelsen av operasjonsprodukter i divisjon sør-øst, viser at det innen enkelte produktgrupper ikke finnes PVC-frie produkter. Med bakgrunn i dette ønsket man å innføre tiltak for å stimulere til at leverandører i løpet av avtaleperioden utviklet PVC-frie produkter. Tiltaket innebar følgende:

- Tilbyr leverandørene i løpet av avtaleperioden et PVC-fritt produkt av tilfredsstillende kvalitet, innrømmes inntil 25% prisøkning.

- Prisøkning på 25% tar høyde for deler av leverandørens utviklingskostnader og produksjonskostnader (fordelt på økte materialkostnader og lavere produksjonsvolum for PVC-fri serie)
- Det påløper ingen økte kostnader før det foreligger et tilfredsstillende produkt
- Prosjektgruppen som har deltatt i anskaffelsen bestemmer om kvaliteten på de PVC-frie produktene er tilfredsstillende

Denne framgangsmåten ble presentert for Forum for innkjøp og logistikk (FIL) i Helse Sør-Øst. Dette er styringsgruppen for anskaffelsen av operasjonsprodukter og består av helseforetakenes innkjøpssjefer. Forumet konkluderte med at dette var en framgangsmåte de kunne stille seg bak. Helseforetakenes eventuelle merkostnad ble estimert i forkant slik at dette var forutsigbart. Tiltaket ble likevel ikke gjennomført i denne anskaffelsen da det var ønskelig fra Helse Sør-Øst å samarbeide på tvers av regionene om et slikt tiltak og løfte det som egen sak pga. det prinsipielle ved vedtaket.

Krav til samfunnsansvar og prisøkning

Det siste tiåret har det i anskaffelser til spesialisthelsetjenesten blitt et større fokus på å stille krav til samfunnsansvar gjennom anskaffelser og avtaleoppfølging. Å stille krav til et seriøst arbeidsliv, ansvarlige leverandørkjeder og ytre miljø, er også blitt lovhjemlet i Lov om offentlige anskaffelser. Det har vist seg at dette i liten grad har ført til prisøkninger og det har dermed heller ikke vært mye diskusjon om hvorvidt slike krav skal stilles i anskaffelsene. Det har tvert imot vært bred enighet fra de regionale helseforetakene om viktigheten av å stille krav og følge opp innen miljø og samfunnsansvar.

Det at disse kravene kan føre til økte kostnader, gjør at Sykehusinnkjøp ser det nødvendig med en ekstra forankring hos styret og eiere.

Det er også viktig å merke seg at mulighetene til å etterleve den vedtatte miljøpolicyen med utfasing av miljø- og helseskadelige stoffer i stor grad vanskeliggjøres hvis man ikke legger opp til samarbeid i avtaleperioden, med henblikk på behov for aksept fra fagmiljøene, og slike innovative tiltak.

3. Anbefaling

Sykehusinnkjøp skal være en pådriver innen miljø og samfunnsansvar. Dette vil bety at det ved noen tilfeller vil være nødvendig med økte økonomiske kostnader i enkelte anskaffelser for på den måten sikre samfunnsmessige gevinster ved å anskaffe mer helse- og miljøvennlige produkter. Det anbefales at styret slutter seg til dette.